

Inhoudsopgave

Pag 8	1. Voorwoord
Pag 12	2. Algemeen
Pag 24	3. Lichaamstaal bij de mens
Pag 30	4. Lichaamstaal bij de hond
Pag 52	5. Communicatie tussen mens en hond
Pag 62	6. BELL : Aan de slag!
Pag 94	7. Actie - reactie
Pag 102	8. Wat als de hond toch niet luistert?
Pag 112	9. Nawoord

1. Voorwoord

Zolang ik me kan herinneren heb ik honden om me heen gehad. Toen ik nog een klein meisje was, hadden we thuis een kruising van een Bouvier met een Poedel. De moeder, een Poedel, had een slippertje gemaakt en als ik niet zo had lopen zeuren bij mijn moeder, dan had de eigenaar alle pups laten verdrinken. Gelukkig namen wij er eentje uit het nest, een teefje met de naam Teddy. Na mijn studie aan de Haagse Academie voor Lichamelijke Opvoeding kocht ik mijn eerste Engelse Cocker Spaniel, Breeze. Met haar ben ik naar een kynologenclub gegaan om haar te leren gehoorzamen. Er werd gewerkt met een slipketting waarmee je een flinke ruk aan je hond kon geven als deze niet luisterde. In die jaren, eind vorige eeuw, werd er dan ook flink aan honden getrokken en tegen ze geschreeuwd. Ik herinner me zelfs een Rottweiler die door twee instructeurs, met twee slipkettingen tot volgen werd gedwongen. Na verloop van tijd mocht je nog wel een flinke ruk geven, maar hoefde

je niets meer te zeggen. Je liet als het ware de hond zelf ontdekken wanneer het goed ging en wanneer niet. Op een gegeven moment kwam de omslag die ik eigenlijk allang had ontdekt: je kunt ook aardig zijn tegen je hond om hem te laten luisteren. De Clicker werd geïntroduceerd. Een klein apparaatje dat je liet klikken als de hond het goed had gedaan en vervolgens kreeg hij nog iets lekkers toe. Een manier van conditioneren die men had afgekeken van de dolfinjentrainingen. Een dolfinj kun je immers niet straffen, dan zwemt hij alleen maar hard weg. Je moet dus iets anders verzinnen zodat de dolfinj toch doet wat jij graag wilt. Dat doet een dolfinjentrainer met een fluitje en een grote emmer vol vis. Na elke commando doet de dolfinj zijn trucje, daarna fluit de trainer op zijn fluitje, waarop de dolfinj weet dat het goed was en zijn beloning mag komen halen: een lekkere vette vis. Op mijn hondenschool heb ik deze methode in het begin toegepast in de

puppycursus. Om een commando aan te leren is het een erg prettige manier omdat de Clicker gevolgd wordt door voedsel wat de jonge leergierige pup stimuleert om het nog eens te doen.

Na Teddy en Breeze, volgden nog vele honden. Inmiddels fok ik ruim 20 jaar honden. Vele heb ik getraind met diverse trainingsmethodes en ook heb ik verschillende takken van hondensport beoefend: Behendigheid, Flyball, GG1 en GG2, Showtraining, Jachttraining, Obedience. Mijn kennis, opgedaan aan de Haagse Academie voor Lichamelijke Opvoeding, de didactiek en methodiek, mijn ervaringen als docente en kynologe en de observaties van mijn honden in hun eigen roedel zijn nu samengekomen. Hieruit heb ik mijn eigen methode ontwikkeld. Eigenlijk staat deze ontwikkeling niet stil, ik leer elke dag wel weer iets nieuws van mijn eigen honden of de honden in mijn hondenschool. Waar het vooral om draait, is de natuurlijke manier van omgaan met elkaar binnen de hondencultuur, de hondenroedel: Natural Dog Behavior.

In dit boek laat ik u kennis maken met de lichaamstaal van honden en mijn Body Expression Learning Language-methode, kortweg BELL. Vrij vertaald: Leren met Lichaamstaal. Honden hebben niet hetzelfde spraakvermogen als wij. Zij communiceren met elkaar door middel van lichaamstaal. Met BELL ga ik mee met die lichaamstaal, ik voeg er een paar signalen aan toe. Omdat honden zijn ingesteld op het bestuderen van elkaars lichaamstaal is het voor hen eenvoudig om me te begrijpen. U kunt met uw houding ook signalen

afgeven. Als u bijvoorbeeld een hond benadert met uw hoofd omhoog, kan de hond dit zien als een uitdaging of dreiging. In extreme gevallen zal de hond grommen en aanvallen. Als u echter dezelfde hond benadert met uw hoofd laag, dan is de kans groot dat hij u ziet in een onderdanige positie en u met rust laat. Over een hond heen hangen kan heel bedreigend overkomen op een hond. Niet elke hond is daar blij mee.

Commando's worden hoofdzakelijk non-verbaal gegeven, voornamelijk met handgebaren. Omdat honden leren door beelden te koppelen aan ervaringen en herhalingen heeft de BELL-methode een extra voordeel: het gaat met name om beelden die de handler (de eigenaar) maakt. Als deze goed worden uitgevoerd, zal elke hond op de juiste wijze hierop reageren.

Het eerste deel van het boek gaat over een aantal algemene zaken die u als hondeneigenaar moet weten. Hierin vertel ik u over de communicatie tussen honden onderling, tussen mensen en honden, de lichaamstaal bij honden, maar ook de lichaamstaal bij mensen. Het tweede deel van het boek gaat over de BELL-methode, de methode en de oefeningen. Deze worden duidelijk met veel foto's in beeld gebracht, zodat u ook een goed beeld krijgt van de bedoeling.

Ik pretendeer niet een wondermethode te hebben ontwikkeld. Vele wegen leiden naar Rome en met deze BELL-methode is er een manier bij gekomen om met uw hond te kunnen communiceren. Ik wens u veel wijsheid en leesplezier toe.

2. Algemeen

U kunt uren tegen uw hond kletsen en hem alles vertellen wat u zoal bezig houdt, maar hij verstaat er niks van. Met uw bewegingen, houdingen en gebaren vertelt u hem alles! Als u tegen uw hond zegt: "Kom we gaan naar buiten" en hij loopt achter u aan, betekent dat nog niet dat hij u daadwerkelijk heeft verstaan. Maar u staat waarschijnlijk op, loopt naar uw jas en schoenen en pakt de riem van de hond. Ja, dat heeft hij wel begrepen! Sterker nog, als u niets had gezegd, maar wel was opgestaan, jas en schoenen had aangetrokken en de riem had gepakt, was uw hond ook achter u aan gelopen. Daar tegenover staat dat de hond u hoogstwaarschijnlijk alleen maar vragend

had aangekeken, als u de vraag hardop had uitgesproken, maar wel gewoon was blijven zitten.

In den beginne

Al in het nest leert de pup sociaal honden-gedrag. Eerst van de moederhond, later van de broertjes en zusjes. Bij sommige rassen gaat het er fel aan toe, bijvoorbeeld bij Terriërs. Als de moederhond staat te eten, kan zij al een grommend signaal afgeven naar de pups die te dicht bij haar bak komen. Zij zegt als het ware: "Let op kleintje, als je nu verder gaat dan ik toesta, grijp ik in". Als de pups haar minuten lang in de oren hangen of in de poten bijten, kan ze

De kleinste heeft zich onderworpen aan de grotere hond, hij weet nu wie de baas is, en de honden gaan over tot de orde van de dag

het wel eens zat worden. Ook dan volgt een lichte grom en vertoont zij een verstarrende houding. Wanneer de pups zes weken oud zijn, hebben ze geen moedermelk meer nodig en vertrekt de moederhond vaak uit het beeld van de pups. Gelukkig hebben ze elkaar om allerlei sociale hondenvaardigheden te leren. Als ze spelen ligt dan de ene pup onderop en dan weer de andere. Ze leren elkaar 'te geven en te nemen'. Ze rennen achter elkaar aan, bijten in elkaars oren en poten, kluiven samen aan één bot, eten gezamenlijk uit één bak voer, jagen gezamenlijk achter één broertje of zusje aan, kortom: ze zijn lekker samen bezig. En in dat spel gaat het niet altijd vredelievend. Soms doet de ene pup de ander te veel pijn en dat zal hij weten ook! Een felle uitval naar de ander is het gevolg. Het spel wordt abrupt beëindigd, een paar seconden later schudden de pups zich uit om daarna weer verder te gaan met een ander spelletje.

Behalve sociale vaardigheden tegenover soortgenoten, moet een pup ook leren zich sociaal te gedragen tegenover ons mensen. Een hond is niet zo intelligent dat hij ons herkent als een mens. Voor een hond zijn wij waarschijnlijk hele vreemde soortgenoten: we lopen op twee benen in plaats van vier en hebben drie bekken in plaats van één. Ja, wij hebben er drie: uw mond en uw twee handen, want daarmee kunt u knijpen wat wel erg veel lijkt op bijten. Met uw handen kunt u uw hond ook liefkozen, door bijvoorbeeld aan het hoofd te kriebelen, wat weer erg veel lijkt op het likken van elkaars mondhoeken. Zodra de pup uit het nest wordt opgehaald, zult u zich als een soort hond moeten gedragen. Want de opvoeding

die in het nest is begonnen, moet u voortzetten. Het liefst vertrekt de pup uit het nest rond de leeftijd van acht weken. Hij is dan oud genoeg om zonder zijn moeder, broertjes en zusjes te kunnen en het socialiseren moet beginnen. Het wordt tijd dat de omgeving van de pup flink wordt uitgebreid. Dat betekent dat u als eigenaar een flinke taak op uw schouders krijgt, zodra de pup in huis komt. Behalve die sociale vaardigheden (niet bijten in de baas zijn handen, niet grommen als je staat te eten), moet u hem leren dat de grote mensenwereld niet zo eng is als het lijkt. U moet de pup in een korte tijd zoveel mogelijk indrukken laten opdoen. Neem hem mee met de auto, ga naar een schoolplein, ga naar een kinderboerderij, loop eens langs een glasbak, steek eens een paraplu op, neem een rolcontainer aan de hand, neem de lift naar boven en beneden, stap door een elektrisch openende deur, ga naar de dierenarts zonder dat er geprikt hoeft te worden, ga naar de hondenschool, laat hem loslopen waar dit geen gevaar oplevert voor de pup, en nog veel meer.

Leren omgaan met soortgenoten en andere individuen.

Daarnaast heeft u het druk met zindelijk maken van de pup. Dat gaat niet altijd even

gemakkelijk: het weer zit niet mee (het regent al dagen), de pup wil niet naar buiten, of het is een ras dat wel erg gemakkelijk is met plassen en poepen.

Tot slot wilt u dat uw hond gehoorzaam wordt. Dat is namelijk wel prettig, zowel voor u als voor uw hond. Soms lijkt het echter of uw hond Oost-Indisch doof is. Handig is om uw hond een aantal trucs aan te leren zoals 'zit', 'af' en 'blijf'. Als hij deze kent, maar weigert naar uw commando te luisteren, kunt u hem, net als zijn moeder in het nest, corrigeren. Dat kan door eerst een waarschuwend 'grom' te geven door bijvoorbeeld "foei", "nee", of "uh-uh" te zeggen. Mocht de hond dan nog niet aan uw commando gehoorzamen dan kunt u corrigeren. Daar zijn vele manieren voor, van zachte correcties tot harde correcties.

Start van de opvoeding

Wat is de beste leeftijd om uw hond iets aan te leren? Hoe jonger, hoe beter. Net als kinderen zijn pups leergierig en snel van begrip. Maar ze zijn ook op zoek naar hun eigen identiteit. Ze willen graag weten waar ze zich bevinden in de hiërarchische structuur van uw roedel. U vormt namelijk met uw hond een roedel, een troep. Deze kan bestaan uit twee of meer individuen. Er zijn vaste roedels en gelegenheidsroedels. Uw gezin is een vaste roedel. Als u regelmatig naar het park gaat of een trainingsveld waar andere honden komen, dan vormen deze groepjes na verloop van tijd een gelegenheidsroedel. Als zich dan na lange tijd plotseling een nieuwe hond aandient, zal

deze niet altijd met open armen worden ontvangen. Deze behoort immers niet tot de roedel, en wie denkt deze nieuwkomeling wel dat hij is?

Kennismaken met andere honden: snuffelen aan elkaar.

Een brutale nieuwkomer manoeuvreert zich al snel in de spelende groep, mits deze dit toe laat. Zo niet, dan volgt er een schermutseling, groot of klein, tussen de ranghogere honden en de nieuwkomer. Een onderdanige nieuwkomer durft zich niet snel te mengen in de groep. Hij toont zich onderdanig en gaat meestal gauw de andere kant uit, weg van deze roedel waar hij niet bij hoort. Zonder ons ingrijpen zullen de honden dit zelf uitzoeken en regelen. Soms is het nodig om in te grijpen, zeker als het om een sterke groep honden gaat waar een nieuwe hond bij komt. Bij goed gesocialiseerde honden verloopt het meestal prima. Net als kinderen op het schoolplein gebeurt er wel eens iets, is er een korte schermutseling of ruzie.

Inmiddels voelt de hond rechts dat hij de baas is, hij maakt zich groter, de kleinste hond heeft nog niks door.

Wij volwassenen moeten ons daar ook niet mee bemoeien, dat is voor de ontwikkeling van het kind niet goed, dus ook niet voor de ontwikkeling van de hond. Slechts in die gevallen waar er duidelijk een te groot machtsverschil is en de ruzie op bloedvergieten uit zou lopen, moeten wij ingrijpen. Dat kan zijn als de ene hond te groot, sterk en zwaar is en de ander veelte klein is, zowel op lichamelijk als geestelijk niveau.

Belonen en corrigeren

Veel trainingsmethodes van deze tijd zijn gebaseerd op het geven van snoepjes bij goed gedrag. Het moet allemaal 'hondvriendelijk' zijn. Dat klinkt allemaal prachtig. U zegt "zit" tegen de hond en als deze doet wat u zegt, krijgt hij zijn beloning: een lekker stukje worst of kaas. U blij en uw hond blij. Bij heel veel honden werkt deze methode uitstekend, zeker als uw hond gek op eten is. Helaas zijn er ook honden die niet zulke snoepers zijn. Gelukkig kunt u ook belonen met uw stem en met uw handen. Geef uw

hond eens een lekkere rugmassage door met twee handen over de flanken van uw hond te wrijven als hij iets goed heeft gedaan! Als u alleen met snoep belooft, loopt u het gevaar dat de hond na het verkrijgen van zijn verdiende snoepje direct iets anders gaat doen. 'Eens gegeven, blijft gegeven' en 'op is op'. Vandaar dat ik liever een hond beloon met mijn handen. Die blijven gewoon van mij en kan ik altijd gebruiken. Ook belonen met uw stem is belangrijk. Gebruik wel de juiste klank bij het belonen. De ware betekenis van een woord zoals "braaf" kent hij niet, maar als u dit op een blij toon zegt begrijpt hij u wel. Zegt u "braaf" op een boze manier dan denkt de hond dat hij fout was.

Er schuilt een tweede gevaar in het geven van snoepjes tijdens de training en opvoeding. Veel honden willen niks meer doen zonder snoepje in het vooruitzicht. Wat als u aan het wandelen bent en uw snoepvoorraad is ineens op? U bent nog niet thuis, moet diverse straten oversteken waarbij u altijd uw hond laat zitten bij de stoep (snoepje), vervolgens laat volgen (snoepje), zitten bij de deur (snoepje) terwijl u uw sleutel uit uw jas pakt en vervolgens na binnenkomst weer laat zitten (snoepje) om de riem los te maken. Zonder snoep hebt u dan een groot probleem. Gebruik de snoepjes dan ook alleen voor het aanleren van een oefening en bouw dit zo snel mogelijk weer af. Blijf juist gebruik maken van uw stem en handen voor de beloning.

Door die vele beloningen plaatst u uw hond wel in een hogere rangpositie. U geeft hem als het ware de macht in handen. Eigenlijk

gaat dit bij mensen ook zo. Stelt u zich een bedrijf voor met een directeur. Zijn personeel is altijd aardig voor hem, brengt hem koffie op tijd, met suiker, melk en een koekje. Men vraagt hem hoe zijn weekend was, hoe het met de familie is, zet de auto nooit op de plaats van de directeur, kortom: er wordt rekening gehouden met de directeur. Dat bevestigt zijn positie. Mocht er dan ineens iemand van de postkamer tegen de directeur roepen: "He, haal jij eens koffie voor mij!", dan kunt u begrijpen dat deze man een flinke reprimande kan verwachten van zijn directeur: waar haalt hij het lef vandaan!

Hoe kunt u nog meer belonen, behalve met de stem, lekker voedsel en uw handen? Er is nog een manier, namelijk het weghalen van een negatieve prikkel. Stel dat uw hond met zijn pootje klem zit tussen een hek. Op het moment dat u hem bevrijdt uit zijn benarde positie stopt de pijnprikkel, wat overkomt als een beloning.

Voor een dominante hond die niet luistert, en dus geen snoepje krijgt, maakt het niks uit. Hij doet gewoon wat hij zelf wil en daar is het hem eigenlijk om te doen. Het liefst wil hij nog dat ú doet wat hij wil. Commando's herhalen heeft dan ook geen zin bij dit soort hondengedrag. Vandaar dat ik geen problemen heb met corrigeren. Een hond moet weten waar hij staat en u als de roedelleider respecteren. Daar is soms een correctie voor nodig. Die is er gelukkig in vele gradaties. Met uw stem, uw houding en ogen komt u al een heel eind. Honden corrigeren elkaar ook niet als het niet nodig is. Zij houden van rust in de groep, dus geen oorlogje voeren met elkaar. Een

roedelleider zie je ook niet vaak hardhandig optreden. Dat is niet nodig zolang de honden maar weten waar ze aan toe zijn. Corrigeer met respect voor de hond en in verhouding met de gemaakte fout. Nadat de hond de correctie heeft geaccepteerd, zult u naar de hond toe direct weer vriendelijk moeten zijn. Boos blijven bestaat niet in een hondenroedel. Dat heeft ook geen enkel effect en komt de rust niet ten goede.

Honden onderling hebben een aantal manieren van corrigeren. Een daarvan is het bijten over de voorsnuit. U kunt bijvoorbeeld bij een correctie met uw hand de voorsnuit vastpakken en zacht tot hard dichtknijpen. De neus is vrij, dus kan de pup gewoon ademhalen. De hond zal direct gaan piepen en worstelen. Ik wacht kalm tot het piepen en tegenspartelen is gestopt. De hond laat een zucht en ontspant. Op dat moment laat ik los en beloon ik de hond met mijn stem, rustig en kalm. Vervolgens gaan we verder waar we gebleven waren: het commando geven wat u voorheen ook had gegeven. Grote kans dat de hond nu precies en direct doet wat u van hem verlangt en hiervoor beloont u hem uitbundig!

De poes corrigeert de overmoedige pup op een poezenmanier: nagels uitslaan en bijten.